

Hrvoje Gjurašin, *Bribir-100 godina arheoloških istraživanja 1910.-2010.*, Muzej hrvatskih arheoloških spomenika, Split 2010., 43 str.

Knjiga Hrvoja Gjurašina koja tematizira stotu obljetnicu arheoloških istraživanja na Bribirskoj glavici, predstavlja zapravo katalog istoimene izložbe postavljene u Muzeju hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu. Temeljna vrijednost ovog kataloga ogleda se u njegovoj hrvatsko-engleskoj dvojezičnosti, studioznosti pristupa, zahvaljujući kojemu se precizno, godinu po godinu, predstavljaju rezultati stoljetnog istraživanja te slikovni prilozi, koji svojom bogatom raznolikošću gotovo da mogu biti tematizirani sami po sebi, od prve fotografije s terenskih istraživanja iz 1913. godine, preko snimljenih aktivnosti Grge Novaka, Stjepana Gunjače i tadašnjih vrhova vlasti, sve do posljednjih istraživanja i fotografije aktualnog izgleda Bribira.

Autor nas u tematiku uvodi kratkim pregledom povijesti Bribira, od njegovih liburnskih te kasnijih rimskih početaka, do utemeljenja pravoslavnog sela početkom 18. stoljeća, naglašavajući strateški značaj lokaliteta, imajući u vidu kontrolu komunikacija prema Zadru, Kninu, Šibeniku i Drnišu te naglašavajući gubitak značaja po prestanku ratova sa Turcima. Gjurašin pored povijesnog pregleda čitatelja upućuje i u početke arheoloških istraživanja lokaliteta pod vodstvom Luje Maruna, upućujući i na institucionalizaciju iskapanja, putem utemeljenja društva i muzeja.

Pretežni dio knjige, koji slijedi nakon uvoda posvećen je preciznom izlaganju istraživačkih nastojanja iz godine u godinu, prateći dolaske raznih stručnjaka, poput arheologa Mihovila Abramića, koji Bribir istražuje kao zaposlenik Austrijskog arheološkog instituta 1912. godine. Autor također upozorava i na povijesno-političke kontekste koji su utjecali na istraživanja, navodeći njihov potpuni prekid tijekom Prvog svjetskog rata, kao i na činjenicu da su četnici tijekom Drugog svjetskog rata zapalili „Marunovu“ kuću i uništili postojeću zbirku, pri čemu su sitni predmeti nestali, dok su krupniji bačeni niz padinu Glavice. U tom kontekstu zanimljivim se čini i podatak da su 1951. godine mještani srušili dio zidova na Glavici i odnijeli kamen s njih za izgradnju zadružnog doma. Dalje pratimo opsežna istraživanja pod vodstvom Stjepana Gunjače od 1959. godine, koji je na njima angažirao i druge ugledne znanstvenike za pojedina povijesna razdoblja, između ostalih slovenskog arheologa za prapovijest Josipa Korošeca, uglednog antičara Matu Suića i dr. Tijekom šezdesetih godina istaknuta su nastojanja i rad Šime Batovića na predjelu Dol, prilikom kojih je pronađen natpis posvećen caru Tiberiju. Početkom sedamdesetih godina istraživanjima se pridružuje Milan Kruhek te kustosi Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika.

Godine 1977. Stjepan Gunjača otišao je u mirovinu, nastavivši voditi istraživanja, ovoga puta bez suradnje s muzejom, pri čemu su jedina dva zaposlenika muzeja koji su ostali na projektu bili dokumentarist Vinko Bakulić te Mate Zekan. Istraživanja su i daljnjih godina nastavljena u istom ritmu, da bi ih početkom dvijetisućitih godina preuzeo Ivan Pedišić, a krajem tog desetljeća Mate Zekan. Katalog je dopunjen i izabranom literaturom.

Kataloški predstavljen pregled stoljetnih istraživačkih nastojanja na lokalitetu Bribira, predstavlja vrijedan doprinos hrvatskoj arheološkoj i kulturnoj baštini, prije svega uvažavajući važnost lokaliteta, kako u povijesnom smislu, tako i valorizirajući njegovu simboličku ulogu u razvoju hrvatske arheologije, pri čemu je ujedno na jednom mjestu obuhvatio sve do sada pronađene artefakte, što katalogu omogućuje i obrazovnu ulogu.

Dragan Markovina